

МЕТОДИКА ЗБАГАЧЕННЯ АНГЛОМОВНОГО СЛОВНИКА ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ПІД ЧАС СПОСТЕРЕЖЕНЬ В ПРИРОДІ

Валентина Козачок

Київ

У статті розкриваються актуальні питання методики збагачення англomовного словника старших дошкільників під час спостережень в природі. Представлено систему роботи з дітьми старшого дошкільного віку.

Ключові слова: діти старшого дошкільного віку, іноземна мова, спостереження.

Зміцнення і розширення міжнародних зв'язків нашої країни з усіма країнами світу, а також потреба в обміні культурними і науково-технічними досягненнями ставить перед людьми вимогу практичного оволодіння іноземними мовами. Вивчення іноземних мов у зв'язку з цим набуває великого значення. Тому перед освітою стоїть завдання реформування системи. А початковою ланкою освіти - є дошкільна, тому і навчання іноземної мови потрібно починати з дошкільного віку.

У дошкільному віці іноземна мова засвоюється особливо ефективно. Великий вітчизняний педагог К.Д.Ушинський вказував, що в дитинстві, коли розум не вступив ще у свої повні права, а нервова система ще свіжа і вразлива, іноземні мови вивчаються легше, ніж у зрілі роки. Саме в цей час можна закласти міцну основу для дальшого вивчення іноземної мови в школі. Але починати навчання слід тільки тоді, коли діти достатньо оволоділи рідною мовою.

Зростаюча потреба в ознайомленні з науково-практичним досвідом інших країн та поширення особистих контактів перетворює знання іноземної мови в суттєвий фактор соціально-економічного розвитку суспільства в цілому. В зв'язку з цим виникає проблема оптимізації процесу навчання іноземної мови, починаючи з дошкільного віку.

В педагогічній та віковій психології існує велика кількість робіт, присвячених вивченню психічного розвитку дитини шостого року життя (Ш.О.Амонашвілі, Л.І.Божович, Л.О.Венгер, О.В.Запорожець, А.М.Леонт'єв, В.С.Мухіна, Д.Б.Ельконін та інші).

Доцільність вивчення іноземної мови дошкільниками відображена в ряді праць вітчизняних та зарубіжних вчених (Н.В.Агурова, В.С.Гінзберг, С.І.Гвоздецька, Л.А.Надудварі, В.М.Плахотнік, О.С.Ханова і інші).

Саме цей вік визначається багатьма педагогами і психологами як найбільш сензитивним, адже до старшого дошкільного віку діти цілком оволодівають рідною мовою, тому їхній мовний апарат готовий до оволодіння іноземною мовою. Дитина цього віку вважається лінгвістичним генієм, оскільки схоплює все на льоту і знання міцно закарбовуються в її пам'яті. В той же час у старшому дошкільному віці в дитини практично завершується нейрофізіологічне дозрівання мозку, що є передумовою інтенсивного розвитку пізнавальних процесів та мовленнєвих здібностей.

Виходячи з даних наукових досліджень М. І. Красногорського, А. Г. Іванова-Смоленського та інших, які довели, що становлення мови у дошкільника проходить за законами утворення тимчасових умовних зв'язків, а з усіх асоціацій, які лежать в основі другої сигнальної системи, особливу роль відіграє зорово-слухова асоціація, припустимо є думка про те, що навчання дошкільників іноземній мові відбуватиметься більш ефективно, якщо цей процес буде поєднано зі спостереженнями в природі, як основою для побудови зорово-слухових асоціацій і стимулом для розвитку мовленнєвих умінь.

Спостереження в природі дає багатий матеріал для розвитку мислення і мови дітей. Багатство природи, її різноманітність, діяльність дітей у природі створюють умови для розвитку та збагачення словника дітей. Він поповнюється не лише іменниками - назвами найбільш поширених рослин, тварин, частин їхнього тіла, але і великою кількістю дієслів, що передають різноманітні способи руху (ростуть, стрибають, повзають ...). В процесі спостережень в природі існує чудова можливість для введення нових слів у словник дітей при

безпосередньому контакті з тими чи іншими об'єктами природи, коли за влучним висловом фізіолога М. І. Красногорського, слово «сідає» на предмет, забезпечуючи тісний зв'язок між першою та другою сигнальними системами. З цього приводу ми вважаємо, що для того, щоб дитина могла засвоїти значення слова іноземною мовою, вона повинна побачити його, доторкнутися, а під час спостережень в природі створюється прекрасна атмосфера для взаємодії дитини з живими та неживими об'єктами природи.

У своїй дослідно-експериментальній роботі ми виходили з того, що застосовуючи спостереження в природі як метод вивчення іноземної мови в дошкільному закладі вихователь переслідує три цілі:

- розвивати у дітей психічні якості: пам'ять, мислення, увагу, волю, формувати навички самоконтролю, розвивати мовне чуття рідної та іноземної мови;

- розвивати інтерес до вивчення іноземної мови, виховувати вміння колективно вирішувати поставлені завдання, доброзичливо ставитись до об'єктів природи;

- формувати у дітей навички навчальної діяльності, засвоювати іноземну лексику, яка означає відповідні назви рослинного та тваринного світу.

Метою нашого дослідження було розробити систему навчальних вправ, спрямованих на збагачення англомовної лексики дитини дошкільного віку під час спостережень в природі.

В зв'язку з метою були поставлені наступні завдання:

1. Обстежити стан проведення спостережень в природі як методу ознайомлення з природою у практиці роботи дошкільного навчального закладу.

2. Проаналізувати роботу із збагачення лексики дітей під час спостережень в природі: виявити послідовність проведення спостережень в природі при вивченні іноземної лексики.

3. Визначити рівень знань дітей дошкільного віку на початок експерименту.

В процесі констатувального експерименту було виявлено, що спостереження в природі при вивченні англійської мови не використовувались, тобто не відбувалося інтеграції занять з методики вивчення іноземної мови та методики ознайомлення дітей з природою. В той час як, процес навчання дітей іноземної мови і процес ознайомлення їх з природою взаємопов'язані та взаємокорисні, такий симбіоз дозволяє значно розширити можливості та об'єм вивчення дітьми англійської мови, оскільки збільшує час спілкування іноземною мовою; динаміка оточуючого середовища стимулює мовлення та якісно й кількісно розсуває рамки предметного сприйняття. В свою чергу включення дітей в нову діяльність (інтеграція іноземної мови під час спостережень в природі) стимулює їхню увагу до явищ природи, її краси, на яку вони часто не звертають увагу, оскільки вона є їх постійним оточенням. Переплетіння процесів сприймання іноземної мови та спостережень в природі дозволяє більш детально пізнати світ природи, адже поєднання має значні переваги перед класичними засобами і формами організації роботи по ознайомленню дошкільників з природою. Діти з пасивністю ставились до занять з іноземної мови, що позначалось на рівні засвоєння навчального матеріалу.

Для виявлення рівня знань дітей з іноземної мови було проведено тестування дітей у вигляді запитань. Під час тестування перевірялися знання дітей з таких тем: «Domestic animals» (Свійські тварини), «Flowers» (Квіти), «Aquarium» (Акваріум), «Birds» (Птахи), «Insects» (Комахи), «Seasons» (Пори року).

Принцип добору лексичного матеріалу базувався на тих об'єктах природи, які безпосередньо оточують дітей і з якими мали діти познайомитись на заняттях з англійської мови.

Враховуючи результати констатувального експерименту, виходячи з мети дослідження, нами була розроблена методика формувального експерименту (робота по збагаченню англомовної лексики).

Практична мета навчання іноземної мови – навчити дітей спілкуватися нею в усній формі. А для такого навчання будівельним матеріалом виступатиме

лексика. Процес засвоєння іноземної лексики включає в себе введення нового слова, використання слів і утворення навички іноземної розмовної мови. До лексичних одиниць належить використання окремих слів, словосполучень, речень. Таке поетапне опрацювання нової лексики забезпечує міцне засвоєння і одночасно виробляє вміння та навичку використовувати слово у різних ситуаціях, тобто призводить до утворення навички розмовної іноземної мови.

Тому наступним етапом нашого дослідження було проведення формувального експерименту, метою якого виступала розробка та впровадження системи спостережень в природі, спрямованої на збагачення англомовної лексики дітей старшого дошкільного віку.

Для досягнення мети нами були визначені наступні завдання формувального експерименту:

1. Створити систему роботи, де б поєднувалися спостереження в природі та заняття з англійської мови, зміст і методика проведення яких сприяють збагаченню англомовної лексики дітей.

2. Застосувати в процесі спостережень в природі систему поетапного ускладнення дидактичних ігор, що спрямовані на збагачення англомовної лексики дітей та розвиток їх комунікативних умінь.

3. Дослідити вплив експериментальних занять на застосування словосполучень в граматичних конструкціях.

В даному дослідженні спостереження в природі виступали основним методом збагачення англомовної лексики дітей старшого дошкільного віку. Поєднання різних видів діяльності, що мають різні змістовні особливості, викликає інтерес до інтегрованої діяльності, підвищує стійкість уваги. Інтеграція дозволяє поєднувати чуттєве і раціональне пізнання. При цьому зберігається цінність кожної окремої галузі дійсності і досягається необхідний освітній ефект за оптимальний час. Практичні дії, поєднані з мовленнєвим смисловим зв'язком, спричиняють виникненню такого ж доречного, продуктивного, внутрішньо обґрунтованого, логічного і послідовного мовлення.

Тому основним шляхом збагачення англомовної лексики ми обрали спостереження в природі, в процесі яких ми і можемо поєднувати практичні дії з мовленнєвими, а отже є можливість до утворення внутрішнього мовлення.

Як уже зазначалося нами вище, процес збагачення англомовної лексики має свою послідовність. Починається він з введення лексичних одиниць, які в подальшому вводяться в словосполучення, а далі відбувається утворення вміння і навички поєднувати слова і словосполучення відповідно до ситуацій спілкування у речення.

В ході нашого дослідження ми використовували спостереження в природі в такій послідовності подання матеріалу (від слова, через словосполучення, до речення) в експериментальній групі. В контрольній групі навчання продовжувалось звичайним чином.

У нашій експериментальній роботі ми проводили спостереження в природі, поєднуючи їх з темами англійської мови. Проведена система роботи стимулювала розвиток творчості та уяви дітей, їх переживань, позитивних емоцій та почуттів. У дітей збільшилось прагнення до ширшого і глибшого спілкування іноземною мовою.

На першому етапі збагачення англомовної лексики дітей старшого дошкільного віку під час спостережень в природі, ми розширювали словник дітей з таких тем: «Птахи», «Домашні тварини», «Комахи», «Акваріум», «Квіти», «Пори року. Погода».

На наступному етапі ми використали розроблені нами дидактичні ігри, які були задіяні під час спостережень в природі з метою закріплення словосполучень іноземною мовою.

Останнім етапом роботи з збагачення англомовної лексики дітей старшого дошкільного віку під час спостережень в природі було вивчення лексики-використання в граматичних конструкціях. На цьому етапі проводились повторні спостереження в природі, в результаті яких утворився прямий асоціативний зв'язок між конструкцією та її словесною формою.

В кінці нашого дослідження нами було проведено контрольний експеримент, мету якого ми окреслили таким чином: визначити ефективність впровадження спостережень в природі в процесі засвоєння дітьми старшого дошкільного віку лексики англійської мови. Для досягнення цієї мети ми поставили такі завдання:

1. Визначити доцільність поєднання спостережень в природі на різних етапах збагачення англомовного словника.
2. Виявити рівень сформованості у дітей старшого дошкільного віку навичок комунікативно-мовленнєвої діяльності.

Контрольний експеримент базувався на порівнянні рівня знань дітей іншомовного лексичного матеріалу експериментальної та контрольної груп. Робота в експериментальній групі проводилась у відповідності із завданнями вивчення дослідження і базувалась на поєднанні спостережень в природі з іноземною мовою. А в контрольній групі навчання проводилось за стандартною схемою.

В ході проведення контрольного експерименту було виявлено, що у дітей, завдяки поєднанню спостережень в природі та іноземної мови, утворилися сильніші асоціативні зв'язки між об'єктом природи та його назвою іноземною мовою, що дало змогу міцніше закарбувати іноземну лексику в пам'яті дітей.

Діти обох груп (контрольної та експериментальної) брали участь в повторному тестуванні, яке було застосоване в констатувальному експерименті. Тобто, знову ж таки ми перевіряли рівень знань дітей лексичного матеріалу з тем: «Domestic animals» (Домашні тварини), «Flowers» (Квіти), «Aquarium» (Акваріум), «Birds» (Птахи), «Insects» (Комахи), «Seasons» (Пори року); вміння дітей утворювати словосполучення іноземною мовою та рівень дітей поєднувати словосполучення в речення.

Результати дослідження показали, що рівень знань дітей лексичного матеріалу експериментальної групи вище від рівня знань дітей контрольної на 20%. Нами було визначено, що діти експериментальної групи знали більше іменників, прикметників, дієслів.

Аналізуючи результати проведеного нами контрольного експерименту, ми можемо зробити висновки:

1. Спостереження в природі є ефективним методом збагачення англomовного словника дітей старшого дошкільного віку.

2. Поєднання вивчення іноземної мови зі спостереженнями в природі полегшує сприймання, засвоєння і закріплення лексичних одиниць англійської мови, робить процес її вивчення більш свідомим, цікавим, ефективним.

3. Проведені нами експерименти підтвердили теоретичні висновки багатьох педагогів минулого і сучасності про те, що залучення декількох аналізаторів до процесів сприймання полегшує засвоєння англійської лексики.

Література:

1. Артемов В.А. Психология наглядности при обучении иностранным языкам // Иностр. яз. в шк. – 1969. - № 6. – с. 54 – 61.
2. Барташніков О., Барташнікова І., Зелена І. Ігри для початкового навчання англійської мови. -Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2001 .- 64 с.
3. Веретенникова С.А. Ознакомление дошкольников с природой: Учебник для учащихся пед. училищ. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Просвещение, 1980. – 272 с., ил.

В статье раскрываются актуальные вопросы методики обогащения англоязычного словаря старших дошкольников во время наблюдений в природе.

Представлена система работы с детьми старшего дошкольного возраста.

Ключевые слова: дети старшего дошкольного возраста, иностранный язык, наблюдение.